

ĆWICZENIA PERCEPCJI I PAMIĘCI WZROKOWEJ

Agnieszka Łyson

Percepcja wzrokowa to zdolność rozpoznawania i różnicowania bodźców wzrokowych oraz interpretowania tych bodźców poprzez wiązanie ich z uprzednim doświadczeniem.

Percepcja wzrokowa uczestniczy we wszystkich działaniach człowieka- jej odpowiedni poziom umożliwia dziecku naukę czytania, pisania, stosowanie ortografii, wykonywanie zadań arytmetycznych.

Należy wykluczyć wadliwą budowę gałki ocznej , w następstwie której u dziecka występuje krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm, zez- terapia zajmuje się bowiem następstwami defektu korowej części analizatora wzrokowego.

Symptomy zaburzeń percepcji wzrokowej:

- ✓ Trudności w różnicowaniu kształtów graficznych
- ✓ Niechęć do historyjek obrazkowych i układanek
- ✓ Trudności w rozpoznawaniu liter o podobnym kształcie i przyporządkowaniu ich do fonemów (p-b, d-b, m-w, n-u, g-y)
- ✓ Popęlanie błędów przy przepisywaniu (opuszczanie liter lub części wyrazów)
- ✓ Trudności w zapamiętywaniu i odwzorowywaniu liter na podstawie modelu lub z pamięci
- ✓ Złe rozplanowanie pisma w liniaturze i na stronie zeszytu
- ✓ Błędy ortograficzne (gorsza pamięć wzrokowa wpływa na gorsze zapamiętywanie obrazu graficznego wyrazu)
- ✓ Problemy z zapamiętywaniem, różnicowaniem i odwzorowywaniem figur geometrycznych
- ✓ Trudności z wykonywaniem rysunków (ubogie w szczegóły, złe proporcje i stosunki przestrzenne)

Metody badania:

1. obserwacja
2. wywiad
3. analiza wytworów
4. testy

Postępowanie stymulacyjno- wyrównawcze:

1. układanki mozaikowe- zaczynamy od najprostszych układów, niezależnie od wieku dziecka, aby zorientować się w poziomie percepcji wzrokowej. Dziecko układa według wzoru:

- ✓ układy liniowe pojedyncze złożone z dwóch figur wyraźnie zróżnicowanym kształcie i kolorze (niebieski kwadrat, żółte koło) lub wielkości lub różnych figur o różnym kształcie
- ✓ układy linearne z figur jednobarwnych, gdzie dziecko opiera się na kształcie
- ✓ układy liniowe figurami jednobarwnymi o zmiennym kierunku położenia
- ✓ wzór liniowy dwurzędowy, którym elementy przylegają do siebie

2. układanki o budowie koncentrycznej symetryczne i niesymetryczne-

- ✓ wokół centralnego punktu ułożone są symetrycznie elementy tworzące luźny układ, gdzie elementy nie stykają się
- ✓ układ symetryczny z niewielką asymetrią
- ✓ układ koncentryczny symetryczny typu mozaikowego, wypełniający zamknięta przestrzeń
- układ liniowy niesymetryczny

3. układanki i budowie z klocków-posługujemy się zawsze wzorem- u młodszych dzieci zbudowanym przez nauczyciela, a u starszych- obrazkowym. Można bawić się w „Co się zmieniło?”, (zabranie klocka, zamiana klocków, nowe elementy)

4. układanki obrazkowe- mogą to być układanki kupowane lub wykonane z pocztówek (te mają przewagę- można stopniować trudność). Najłatwiejsze są układanki dość duże, przedstawiające znane dziecku przedmioty lub zwierzęta o wyraźnym konturze i charakterystycznych kształtach, narysowane pojedynczo, bez skomplikowanego tła lub drugiego planu. Trudniejsze są obrazki wykonane techniką rysunkowa , bogatsze w szczegóły, na których przedstawione są układy przedmiotów, plan dalszy i bliższy lub jakaś scena. Następnym etapem to pocztówki przedstawiające wyraźną scenę bądź duże obiekty architektoniczne. Najtrudniejsze są zaś krajobrazy i kompozycje kwiatowe wykonane techniką malarską lub fotograficzną. Najlepiej, gdy układanki są rozcięte symetrycznie, bo linie faliste i łamane skłaniają dziecko do dopasowywania części nie na podstawie analizy wzrokowej, ale analizy kształtu.

5. klocki obrazkowe są trudne dla dzieci z zaburzeniami percepcji wzrokowej (wybór 6 możliwości przy gorszej pamięci wzrokowej), często zdarza się, że dziecko zanim znajdzie odpowiednią stronę klocka, już zapomina, jakiego fragmentu szukało

6. obrazki i historyjki obrazkowe

Zestaw ćwiczeń usprawniających spostrzeganie wzrokowe i orientację przestrzenną Teresy Gąsowskiej i Zofii Pietrzak- Stępkowskiej

1.rozpoznawanie treści obrazków ukazywanych w krótkich ekspozycjach-

- *obrazki przedstawiające przedmioty, rośliny, zwierzęta o wymiarach 6/8 cm,
- *12 dla 1 dziecka, jeśli więcej dzieci -8,
- * terapeuta siedzi naprzeciwko dziecka, pokazuje obrazek przez chwilę, potem go chowa, a dziecko mówi, co widziało.
- *Ekspozycja coraz krótsza.
- *Grupa dzieci- parami, raz jedno pokazuje, raz drugie.
- *ekspozycja – obrazki na stole, zakryte przesłoną i ją podnosimy lub obrazek w dłoni- przesłona lepsza na początku
- *potem segregowanie obrazków dodatkowo

2.dobieranie par jednakowych obrazków

- *po 6- 10 par na dziecko
- *taki sam drugi obrazek, albo czarny albo ślad
 - ✓ *swobodne dobieranie par-* indywidualnie

- ✓ *domino obrazkowe*- jako gra lub indywidualny ciąg
- ✓ *dokładanka*- 1 dziecko kładzie parę i pojedynczy obrazek, drugie parę do 1. lub parę i pojedynczy
- ✓ *dobieranka*- dzielimy komplet na pojedyncze, jeden rozdajemy dzieciom, drugi na stole tworzy stos. Dzieci układają swoje obrazki przed sobą, ze stosu biorą pierwszy i szukają pary wśród swoich. Jeśli jest para- odkładają na bok, jeśli nie- na drugi stos. Drugie dziecko może go wziąć do pary lub kolejny z pierwszego stosu.
- ✓ *Loteryjka obrazkowa*- dzieci mają rozłożone obrazki, pokazujemy w krótkich ekspozycjach do pary, dzieci zgłaszają że mają parę.
- ✓ *Jak gra meteory*. Pierwsze dziecko odkrywa dwa obrazki, następne po jednym.

3.układanie obrazków po lewej i prawej stronie

*cel- wyrobienie u dziecka orientacji w kierunkach prawa, lewa, góra, dół w odniesieniu do powierzchni kartki papieru, co ułatwia uświadomienie sobie ułożenia i ukierunkowania na kartkach zeszytu i książki.

*dziecko uczy się wykonywania instrukcji słownych

*dla każdego zestaw 6 obrazków i kartka oraz okrągłe kartoniki z rysunkiem listka, strzałki lub figury geometrycznej po 6 dla gracza.

*kartkę dzielimy na pół grubą linią i piszemy litery L i P w górze kartki ze strzałkami.

- ✓ Układanie poprzedzone pokazem- dwie karki jedna pod drugą i zestaw 6 obrazków, prowadzący układa obrazek na górnej kartce, , mówi :obrazek z kotem połów po lewej stronie u góry kartki a dziecko robi to samo.
- ✓ Rozpoznawanie i układanie obrazków wg instrukcji słownej- 1. po ułożeniu obrazków pytamy : „Co przedstawia obrazek po lewej stronie u dołu?”, „Jaki obrazek leży po prawej stronie na górze?” 2. przed dzieckiem leżą dwie kartki, na górnej są obrazki, a dziecko ma swój zestaw. Mówimy; „Ułóż obrazek z lewej strony u dołu”, a dziecko patrzy, jaki tam leży, szuka w swoim zestawie i kładzie na dolnej kartce. 3. na jednej kartce są obrazki, a dziecko przenosi je na dolną wg instrukcji, np. „, Obrazek leżący na górnej kartce po lewej stronie na górze, przeloż w takie samo miejsce na dolną kartkę”
- ✓ Określenie położenia obrazka przez dziecko- pytamy „Gdzie położyłeś obrazek z kotkiem?”

4. układanie obrazków w szeregu wg kolejności, w jakiej były pokazywane

*zestaw obrazków pojedynczych

*pokazujemy 3 obrazki i prosimy dziecko, aby powiedział nam jakie były i po kolei

*potem przetasowujemy i prosimy dziecko, by ułożyło je w kolejności od lewej do prawej

*stopniowo zwiększamy liczbę obrazków

*pytania: „Co ułożyłeś przed małpką?”, „Co ułożyłeś po słońcu?”

5. dobieranie części do całego obrazka

* dziecko ma obrazki i wycinki z takich samych i ma ułożyć wycinki na obrazkach

*przy zespole dzieci mają obrazki, prowadzący pokazuje wycinki, dzieci się zgłaszają

6. Układanie obrazków z części

*gotowe układanki lub wykonane z pocztówek lub obrazków

*zajęcie indywidualne

*formy- według wzoru, z pamięci, układanie bez wzoru

7. dobieranie jednakowych form geometrycznych

- *po dwa takie same rysunki
- *może być różny kolor takich samych figur
- *na początek 3-4 pary

Zestaw pojedynczych jednakowych figur

- *domino figurowe- najpierw n-l mówi nazwy, potem dziecko nazywa (ważne różne zestawy o różnej wielkości i proporcjach boków)
- *kule figurowe

Pojedyncze symetryczne figury nieforemne o skomplikowanej linii konturów

- *dobieranie wyciętych form jako brakujących części większej powierzchni

Kompozycje z dwóch figur

- *plansza z kompozycjami + kartoniki

Symetryczne układy z kilku figur

- *karty z układem figur wpisanych w siebie, np. koło w kwadracie
- *utrudnienie- inny zestaw kolorów powodujący wybicie się innej figury

Szeregowe układy z trzech figur

- *Karty z 3 figurami
- *różnice w innej kolejności występowania figur

Asymetryczne układy połączonych kolorowych figur i ich sylwetkowe rysunki

- *po 3 figury w układzie szeregowym
- *figury stykają się ze sobą lub zachodzą na siebie
- *1 karta kolorowa, druga czarna

Kompozycje z różnymi układami jednakowych drobnych elementów

- *dwa kartoniki
- *jeden mały podzielony na 2-5 części z różną liczbą kropek i częściami w różnych kolorach
- *drugi duży na prostokącie i z miejscem na mały
- *kolory nie pokrywają się
- *układy kropek muszą być identyczne

Kolorowe kompozycje w prostokącie lub kwadracie

- *podzielone na trójkąty, kwadraty, koła- szukamy par
- *układanka kompozycja z figur

8. układanie kompozycji z oddzielnych figur geometrycznych

- *zestaw płaskich klocków w kształcie figur + kartoniki z wzorami
- *układanka- przybijanka
- *najpierw znane przedmioty
- *układy abstrakcyjne potem

9. układanie kompozycji geometrycznych z części

- *klocki płaskie
- *Wzór -kompozycja lub rysunek
- *forma: wg wzoru, z pamięci, wg instrukcji słownej

Układanki J. Magnuskiej-

- *kwadratowe kartoniki z rysunkami form geometrycznych i 12 wzorów

Układanka z trójkątów

- *dwa komplety prostokątnych kart podzielone na dwa trójkąty
- *po 16 kart
- *Najpierw układamy 2 i dziecko powtarza wzór
- *potem wg wzoru z 2,3, 4 kart

10. odtwarzanie linii różnie ukierunkowanych

- *kartka papieru i kalka
- *przed dzieckiem kartka i kalka
- *prowadzący rysuje linię na kartce, a dziecko taką samą na kalce
- *sprawdza, przykładając kalkę do kartki
- *złe linie wyciera, a dobre poprawia pisakiem

11. rysowanie kompozycji geometrycznej za pomocą szablonu

- *wycięte figury
- *układ z pojedynczych form
- *potem układy rozbudowane
- *najpierw formy układa na wzorze, potem na kartkę
- *można zeszyt rozciąć na pół- w jednym wzory, w drugim odtwarzanie

12. kończenie zaczętych rysunków

- *część rysunku linią ciągłą, część wykropkowana lub wykreskowana
- *wzór całości

13. Rysowanie kompozycji geometrycznych według wzoru

- *bez szablonu

wskazówki dla terapeuty:

- ✓ zadania powinny być urozmaicone pod względem stopnia trudności oraz struktury działania- zmiany pobudzają zainteresowanie dziecka i zmuszają je do modyfikowania czynności.
- ✓ Ćwiczenia nie powinny trwać dłużej niż 10 minut- dłuższą pracę należy rozłożyć na etapy
- ✓ Gdy dziecko jest zniecierpliwione, grymasi, niedbale pracuje, należy przerwać pracę z nim stwarzając pozory konieczności zewnętrznej
- ✓ Przy trudnościach i błędach należy dziecku pomagać- stopniowo naprowadzać na właściwe postępowanie
- ✓ Kiedy dziecko nie może poradzić sobie z zadaniem- sami je kończymy pokazując dziecku, jak należy ćwiczenie wykonać i omawiamy kolejne czynności.

BIBLIOGRAFIA:

1. Natrowska H., Różnice indywidualne czy zaburzenia rozwoju dziecka?, WSiP, Warszawa, 1980.
2. Spionek H., Psychologiczna analiza trudności i niepowodzeń szkolnych, PZWS, Warszawa 1970
3. Spionek H., Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne, PWN, Warszawa 1973
4. Irena Czajkowska, Kazimierz Herda, Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole : poradnik dla nauczyciela, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1998
5. Teresa Gąsowska, Zofia Pietrzak-Stępkowska. Praca wyrównawcza z dziećmi mającymi trudności w czytaniu i pisaniu, WSiP, 1994